

I. N. F. C.

DISSERTATIO,

HISTORIAM
REGIÆ ACADEMIÆ
ABOENSIS
CONTINENS,

CUJUS

PARTEM PRIMAM

CONSENSU AMPLISSIMI SENATUS PHILOSOPHICI
IN ILLUSTRI AD AURAM LYCÆO,

PRÆSIDE

MAG. JOHANNE
BILMARK,

HISTOR. & PHIL. PRACT. PROFESSORE REG. & ORDIN.
NEC NON REG. ACAD. ABOENS. H. T. RECTORE,

Publico examini modeste subjicit

FRIDERICUS HEDBERG,

OSTROBOTNIENSIS,

IN AUDITORIO MAJORI DIE XXV. APRILIS
ANNI R. S. MDCCLXX.

H. A. M. S.

ABOÆ

Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELE.

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO,
Reverendissimo PATRI ac DOMINO
**D: NO CAROLO
FRIDERICO
MENNANDER,**

S. S. Theologiæ DOCTORI Celeberrimo,
Diœceseos Aboënsis EPISCOPO Eminentissimo,
Academiæ ibidem PRO-CANCELLARIO Gravissimo;
Scholarum per Diœcesin EPHORO Accuratisimo,
Nec non
Regiæ Academiæ Scientiarum Holmensis MEMBRO
Dignissimo,

MÆCENATI MAXIMO.

Ut Historiam Academiæ Aboënsis, quæ TUIS,
REVERENDISSIME DOMINE EPISCOPE ac
PRO-CANCELLARIE, auspiciis in publicam pro-
dire incipit lucem, benigno adspicias vultu, facile
po-

poteris exorari. Adeſt Alumna TUA, cuius com-
moda tanto promoves zelo, ut grates, quantas me-
ruisti, nec præfens nec forte futura ætas persolvere
poſſit debitā. Male tamen cum ipſa agitur, quod me
interpretē gratissimi animi fit consecuta; ſed ſicut
oppoſita juxta ſe poſita imprimis elueſcunt, ita ex
offerentis tenuitate accipientis dignitas hac occaſione
maxime claret. Stimularunt infuper animum, ut has
ſtudiorum primitias TIBI, REVERENDISSIME DOMINE
EPISCOPE ac PRO-CANCELLARIE, offerrem in-
gentia beneficia, quibus tam Parentēm cariſſimum,
quam memet, Clientūm Tuorum facile inſimum, ſem-
per ornaſti; quorum nos haud eſſe immemores palam
fuit oſtendendum. Sed quum deficiant & opes, qui-
bus referre, & verba quibus agere gratias queam,
profiteri tamen liceat, quod in memet vicifſim nulla
ſanguinis guttula, donec oſcillat, vel pia vel de-
vota eſſe definet: quin potius pro perenni TUA, ei-
demque innexa Academiæ Aboënsis ſalute & felici-
tate ardentifſima ad Supremum rerum omnium Mo-
deratorem fundam vota, permanfurū ad extreſum
vitæ halitum

REVERENDISSIMI NOMINIS TUI

Cliens devotifſimus
FRIDERICUS HEDBERG.

VIRO Plurimum Reverendo atque Clarissimo,
D:no HENRICO HEDBERG,
SACELLANO in Öfverwetil vigilantissimo,
PARENTI INDULGENTISSIMO.

Illuxit tandem post longam & anxiam exspectationem lux illa mihi festiva, qua obsequium & devotissimum, quo Te, PARENTS INDULGENTISSIME, prosequor, animum declarare mihi liceat. Magnitudinem autem amoris & cumulum beneficiorum TUORUM dum filiali pietate considero, haec terminos liberalitatis solitos longe superare animadvero. Post DEum enim O. M. TIBI debedo, non solum quod vivam, sed etiam quod bene feliciterque vivere incipiam. Curam progressum meorum in studiis litterarum quotidiana gesisti, nec ullis pepercisti sumtibus, modo salutem mean promoveres. Certe nullum prætermisisti diem, quin aliquod Paterni adfectus documentum in me exstare volueris. Tuo etiam favori acceptum refero, quod primum hoc specimen meum Academicum in publicam emittere queam lucem. Quid vero TIBI tam Benefico PATRI reddam? Nihil mihi suppetit præter animum gratissimum, cuius indicem si præsentem finas esse dissertationem, me votis damnatum putabo. Debine nihil mibi prius, posterius nihil erit, quam DEum O. M. adsiduis venerari precibus, velit Te, PATER INDULGENTISSIME, una cum MATRE DILECTISSIMA, salvum sospitemque conservare, ut Ecclesiæ, cuius commodis Te devovisti, omniumque nostrum, quotquot TUI sumus, solatio & gaudio quam diutissime sufficias. Ita ex intimis cordis neutralibus vovet perpetuoque vovebit

PARENTIS INDULGENTISSIMI

Filius obedientissimus
FRIDERICUS HEDBERG:

§. I.

DE ANTIQUO LITTERARUM STATU
IN FINLANDIA.

Antequam tractationi Historiae Academiarum Aboensis nos accingimus, nec a nostro proposito nec a curiositate Lectorum prorsus erit alienum, quædam de Statu Litterarum antiquo in Finladia præmitte e, ut sic appareat, quam lentis progressibus ad suum culmen eruditio apud nos adscenderit. Quamvis igitur Fenni ab ipsa natura acutissimo sint prædicti ingenio, quod vel sola ipsorum lingua & sententiae, quarum aliis multum gravitatis, aliis autem plurimum salis ac leporis inest, adfusatim declarant, diu tamen, præsertim sub Gentilismo, desiderarunt adminicula, ad justam rerum cognitionem acquirendam maxime necessaria. Laxis enim tunc, ut spatioſissima est nostra Patria, habitarunt ſedibus, quare rara fuit cum aliis conversatio; qua tamen & ingenia velut cote acountur, & mores sensim sensimque mitescunt. Unde sequitur, quod si quidam Majorum nostrorum in societatem expeditionum veterum Scandianorum pervenerint, ceu ad-

modum est probabile, hi tamen pauci fuerint, nec redi-
 duces facti gustum quendam Litterarum popularibus
 suis instillare potuerint. Quid? Quod nec deprehenda-
 mus, quod nostri vel ad imitationem vicinarum gen-
 tium liberos suos viris probatae prudentiae educandos
 tradiderint; vel quod peculiares characterum notas, qui-
 bus cogitata sua exprimerent, tunc habuerint. Ex qui-
 bus concludimus, quod primi Finlandiae incolæ sua se
 simplicitate involverint (*a*), ea de Dœ O. M. rebusque
 creatis contenti cognitione, quam a Parentibus accipere
 potuerint (*b*). Enimvero postquam Sæculo in primis XII
 aurora quædam Lucis Evangelicæ in nostra Patria esset
 exorta, & B. HENRICUS ad Majores nostros a gentiliſſimi
 barbarie convertendos huc accessisset, litterarum quo-
 que studia, sine quibus Religio vix intemerata consiste-
 re, nedum promoveri potest, civitate apud nos dona-
 ta videntur. Quamvis enim non negamus, quin Pon-
 tifices Romani Hierarchiam suam insigniter promove-
 rint, dum populos superstitionum fascino sibi devinctos
 tenerent; attamen neceſſarium fuit, ut in qualibet regio-
 ne saltem aliqui essent, qui ritus intelligerent Catholi-
 cos, eosdemque graviter exercent, quique insuper
 cum popularibus suis colloqui possent. Quare etiam ad
 quamlibet ad minimum Ecclesiam Cathedralem fuisse
 Pædagogiam, in qua instituebantur juvenes, munieribus
 Ecclesiasticis olim functuri, verisimilitudine non caret.
 Cui etiam fini inferviebant quædam Monasteria passim
 constituta. Quocirca tamen ſaepē mirati fuimus, cur
 Praefules Romanenses magis fuerint benefici in faxa &
 trabes, vel ſi mavis in cadavera mortalium, quam in
 vivos homines, & ſi horum quandoque cura tangeren-
 tur, cur Monasteria in gratiam Virginum potius, quam
 Scholas in educationem atque institutionem puerorum
 erigendas curayerint: quod tamen negotium Monachi
 qui-

quidam, an ex officii tenore vel ex nobili' proposito non constat, in se suscepereunt. Sed ad rei Litterariæ initia in Finlandia, & præcipue Aboæ consideranda, proprius accedimus. Quamvis vix dubitari possit, quin prope Templum Rendamækense, dum idem Cathedrale fuit, Cœnobium in institutionem juventutis exstructum fuerit (*c*); hujus tamen conditionem expiscari non potuimus; attamen constat, quod postquam Sedes Episcopalis Aboam esset translata, simul Monasterium a S. OLAVO cognominatum in gratiam Dominicanorum heic fuerit constitutum, quod ut in ceteris Regni Diœcesibus vicem publicæ Scholæ haud inutiliter sustinuit (*d*). Ex hoc enim reliquisque Finlandiæ Monasteriis, quorum celebriora fuerunt *Collegium Raumense*, *Cœnobium Crucigerorum (Kökars)* in Alandia & *Nådendablense*, non modo subinde vocati sunt juvenes, leviter licet litteris imbuti, idonei tamen, qui sacra munia obirent in Templo Cathedrali, sed etiam qui ad rurales amplissimæ Diœceles Ecclesiæ Pastores, seu uti tunc vocitabantur, *Curati*, quin & *Canonici* constituerentur. Quidam etiam acriori ingenio pollentes juvenes, jactis domi eruditio[n]is fundamens ad exteris mittebantur Academias, ampliorem cognitionis supellectilem sibi acquisituri; quorum plerique suorum de se conceptam opinionem insigniter auxerunt. Sic MAGNUS OLAVI TAVAST, Magister Pragensis factus, sub peregrinatione sua per Italiam & Galliam multos comparavit libros in usum Diœceles Aboensis, in qua natus & cui deinceps magna cum auctoritate præfuit. Hujus quoque ex Sorore Nepos & in Episcopatum Aboensem Successor OLAVUS HENRICI in Academia Parisiensi studia sua ad eam maturitatem perduxit, ut Lector Ethicorum primum, deinde Rector Academiæ Parisiensis fuerit constitutus; ad quem illustrem dignitatis gradum ante illum adscenderat JOHANNES PE-

TRI STUBB, Aboënsium Episcopus. Nec multo minorem eruditio[n]is celebritatem in exteris oris sibi compararunt MAGNUS NICOLAI SERKILAXIUS, LAURENTIUS MICHAELIS SURIPÄ, qui Scholam Aboensem in pueritia frequentaverat, & JOHANNES OLAVI PARGENSIS, qui omnes pedum Episcopale in nostra Patria geserunt. Ex quibus sequitur, Litterarum studia apud nos sub Catholicismo tantum fuisse exculta, quantum rationes Status Hierarchici tunc permitterent. Postquam etiam immo[ri]alis memoriae Rex Suethiæ GUSTAVUS I. Patriæ suæ Vindex & Stator, Ecclesiam Christianam a superstitionibus Pontificum Romanorum feliciter purgas- set, sedulo cavit, ne Scholæ in illo animorum fervore, quo cives adhuc distinebantur, quid detrimenti caperent; quare non solum in Constitutione *Ecclesiastica Kyrkö-Ordinancen An. 1537 p. 37.* hæc legimus: *Per hæc vero, quæ statuimus, - - - non volumus, ut meliores Scholæ in quibusdam civitatibus majoribus sint abrogatæ;* Sed etiam Anno 1529 ut vigore statuti Orebroënsis Evangelicam Religionem promoveret, ad quamlibet regni Cathedralem Ecclesiam, Evangelicum Theologiae Professo-rem destinavit (e). Quibus factum est, ut Schola Aboensis pristinam dignitatem cum nova ac necessaria doctrinæ & morum emendatione retinuerit. Quamobrem etiam MICHAËL AGRICOLA quum litteris commendatitiis B. Doct. LUTHERI ad Regem GUSTAVUM I domum esset reverlus, mox Scholæ Aboënsis Rector An. 1539 constitutus, ferulam brevi post in pedum Episcopale commutans, quod etiam hujus Successori PAU-LO JUSTEN deinceps contigit.

(a) De Fennis certe testatur *TACITUS Germ. Cap. XLVI:* *Quod suas alienasque fortunas spe aut metu non*

versaverint. (b) Ex quadam Cantilena Fennica concludit Reverend. Episcopus b. m. JUSLENIUS in *Aboa veteri & nova*, p. 82. a remotissimis inde temporibus Aboë Scholam fuisse, eamque non vulgarem, sed *Nobilium Adolescentum*, ubi scilicet una cum litteris, omnis generis nobilium exercitia addiscebantur: id quod nostram corroborat sententiam, licet non inde constet, de quo potissimum tempore Vates Fennicus canat. (c) Vid. RHYZELII *Episcoposc. Tom. I.* p. 358. (d) Erat hoc Cœnobium ab Orientali Templi parte, & quidem in eo forsitan loco, ubi nunc Laboratorium Chemicum & Amphitheatum Anatomicum splendent, exstructum. (e) Fama satis antiqua percrebuit, Scholares quosdam immortigeros Rectorem vel alium Doctorem extra fenestras Scholæ projecisse & ita occidisse, faces hujus tumultus & cædis, amputatis dextris, capitis pœnam subiisse. Quo tempore, quave occasione hoc factum sit, si rumori quæ subsit veritas, expisciari non potuimus. Veremur autem, ne Theologiae Evangelicæ Lector, a Rege GUSTAVO I. constitutus, immerita hæc subierit fata, Monachis discipulos suos ad tantum flagitium spe æternæ salutis per tantum zelum obtinendæ incitantibus. Pari certe modo primum Doctorem Evangelicum MAGNUM MAGNI exceptit Juventus Scholastica Scarensis. Quicquid sit, in eorum memoriam non est exsculptus lapis ille sepulcralis, in quo, ut nonnullis videtur, truncatae occurunt manus; quod adhuc ex fragmentis residuae inscriptionis comprobamus.

§ II.

DE GYMNASIO ABOENSI.

Situm potius Scholæ Cathedralis ejusque celebritatem hadenus consideravimus, quam internam constitu-

tionem; quare de hac nonnulla nunc differemus. Ex
 vetustis igitur constat documentis, Scholam Cathe-
 dralem in quatuor Classes communiter fuisse divisam.
 In quarum prima *Rectoris* seu *Rhetorica* dicta, tres al-
 ternatim *Rector*, *Lector Theologiæ & Corrector*, præscri-
 ptas sibi officiorum partes, videlicet *ille Rhetoricam*,
iste Theologiam, *hic Logicam* imprimis proponere te-
 nebantur; aliis disciplinis, utpote Linguis, Arithmeti-
 ca, Musica utraque & ceteris haud neglectis. Secun-
 dam classem, quæ *Grammatica*, tertiam, quæ *Dona-
 tistica*, quartam quæ *Alphabetica*, sive *Elementaris* dice-
 batur, singulas singuli gubernabant Praeceptores. In
 prima seu suprema classe nemini sine poena vel mulcta
 alia, quam Latina uti lingua licuit. In hac etiam ad il-
 lum eruditionis gradum perducebantur discipuli, ut non
 modo digni censerentur, qui Sacris ordinibus initiati,
 Scholis vel Ecclesiis præficerentur, sed & ut ad exoti-
 cas Academias cum fructu transire possent, idonei ac
 maturi existimarentur. Enimvero quem Rex invictissi-
 mus GUSTAVUS ADOLPHUS pro ea, qua fuit, rerum
 perspicacia probe animadverteret, Scholarum regni eam
 nondum esse indolem, ut in illis solidam eruditioñem
 & probos mores consequi posset succrescens patriæ pu-
 bes, siquidem eruditio intra linguæ Latinæ cognitio-
 nem tota ferme adhuc consisteret, vel saltem ultra pri-
 ma cognitionis humanae principia non procederent Scho-
 lastici; consultissimum duxit, Gymnasia, altioris Doctri-
 nae officinas, per imperium Svio-Gothicum constituere.
 Postquam igitur regni pomœria prorogasset, atque hal-
 cyonia tantopere desiderata post Bellonæ furores Fennis
 reddidisset, tam in aliis Svetiæ urbibus, quam Aboæ,
 Gymnasium, motus partim consiliis Regni Cancellarii
AXELII OXENSTJERNA, partim precibus Rev. Episcopi
 Aboensis ISAACI ROTHOVII, qui apud Regem gratia
 plu-

plurimum valuit & de Dioceseos sue commodis augendis enixe laboravit, An. MDCXXVIII instituendum curavit. Quis fuerit in hoc Gymnasio Lectorum numerus, de eo inter se discrepant Historici. RHYZELIUS perhibet quidem, octo heic Lectores fuisse designatos, sed cui sententiae nulla fayent documenta: quare probabile est, quod Reverend. hicce Praeful a numero Lectorum in ceteris Svetiæ Gymnasiis, eodem anno constitutis, ad parem in Gymnasio Aboensi concluserit, quamvis illorum numerus, nisi Archipræpositum ubique computaveris, septenarius tantum fuerit. Revere enim in Gymnasio Aboensi sex tantum Lectores simul fuerunt, duo scilicet, qui Theologiam una cum Lingua Hebræa & Græca pertractarent, & quatuor qui præcepta Philosophica juventuti Gymnastice instillarent. Videlicet Philosophorum primus Rhetoricam proponebat, additis juxta præceptis de conscribendis orationibus. Præterea selectissimas Ciceronis Orationes explicare, & artem Poeticam discentibus ostendere tenebatur. Logicam seu Philosophiam Rationalem Secundus Philosophus tradere debuit, & quidem ad ductum RAMI, qui velut Patriarcha Logicorum tunc temporis habebatur. Tertio fuit injunctum, Mathesin duobus percurrere annis, adeo ut uno Arithmeticam cum Algebra & Geometria, altero autem doctrinam primi motus, Theoriam item Planetarum cum Geographia & Computo Ecclesiastico absolveret. Scientiam Naturalem docebat Quartus, quam intra anni curriculum absolvit. Theologorum alter universam Theologiam biennio ad finem perdere debuit, et insuper Græcam Linguam discipulos docere. Alterius vero Theologi opera in Epistolis Pauliniis interpretandis versabatur, qui præterea Linguæ Hebræe præstantiam & justam textus Hebraici analysin ducuit. Singulis denique septimanis haberentur disputatio-

tiones, mutatis continuo inter Theologos & Philosophos vicibus, quin & Orationes finitis in templo Sacris Vespertinis (a). Et ad hunc tenorem per duodecim tantum annos in nostro Gymnasio exercebantur Studia litterarum, intra quod tempus novem fuerunt Lectores. Postea sicut ex Schola Aboënsi surrexit Gymnasium, ita & hoc An. MDCXL in Academiam fuit erectum.

(a) Hæc, quæ concernunt institutionem Juventutis Gymnastice Aboënsis, debemus benevolentia Præclarissimi D:ni Lectoris TURDIN, qui de Gymnasio Aboënsi tersam habuit Orationem.

§. III.

DE ACADEMIÆ ABOENSIS FUNDATIONE ET INAUGURATIONE.

Sicut Heroum Princeps gl. m. Rex Sueciae GUSTAVUS ADOLPHUS nihil unquam prætermisit, quod ad civium felicitatem & patriæ splendorem pertinebat; ita de ipso memoria produnt Historici, quod in animo habuerit, Gymnasium Aboense a se constitutum in Academiam evahere; quo sic genti Fennicæ gratificaretur, ne liberos suos, artibus liberalibus deditos, cum periculo navigationis ultra Mare Balticum transmitterent, sed in propria terra easdem excolerent: verum pius hoc ejus institutum præmatura ipsius mors intervertit, saltem distulit. Partis autem bello Germanico amplissimis victoriis, prostratis hostibus, qui pertinaci sua resistentia fortitudinem Scandianorum & rigorem Hackapæforum acuere potuerunt, introductisque in Patriam opimis debellatarum gentium spoliis, mitescere paulatim cœperunt Hyperboreorum animi & artibus minus cruentis justum statuere pretium. Et sicut rebus humanais

egre-

egregie semper consulit Divina Providentia; ita factum est, ut Heroi invictissimo, & ad stuporem non minus quam solatium saeuli nato, saepius nominato Regi GUSTAVO ADOLPHO in imperium, & proinde in frumentum victoriarum Ejus successerit tanti Regis Filia, Regina Augustissima, CHRISTINA, Princeps in omni studiorum genere adeo versata, ut, Apolline etiam judice, decima Musa haberi potuerit; quare Litterarum & omnium rerum ad elegantiam vita pertinentium promovendarum fuit studiosissima, Magni Parentis quasi legata implere sollicite studens. Idcirco benignissimas quoque præbuit aures consiliis Illustrissimorum Regni Senatorum, Celsissimorum Comitum, Dr. PETRI BRAHE & AXELII OXENSTJERNA, nec non precibus Episcop. ISAACI ROTHOVII, qui ad decus & utilitatem Gentis nostræ futurum ostenderunt, si Gymnasium Aboense in Academiam commutaretur. Scilicet Suecorum & Gothorum filii ad Academiam Upsaliensem, quæ in amplissimo Suethia regno tunc temporis sola fuit, in centro velut Scandinæ positam, facile commicare potuerunt; at Fenni plerique tam nimia viarum longitudine, quam summa itineris difficultate impediebantur, quominus ad altius hoc eruditionis subsellium pervenire & Castalios latices, uti vellent & optarent, degustare possent. Huic accessit, quod Scholam & Gymnasium Aboense ultra mille juvenes frequentarent, quorum plerique incerti, utrum propter tenuem domi sortem fata illis aliquando ita favarent, ut ad Academica rostra, ex quibus dogmata majoris momenti proponuntur, accedere possent. Erat Aboa, metropolis Finlandæ & spatiose & celebris tam propter Dicasterium Magni Ducatus, quam propter sedem Gubernatoris provinciæ; erat salubris & opportuna, ut tam ex Finlandia quam ex Suechia juvenes huc facili negotio pervenire potuerint; quos in primis alliciebat

insignis & tantum non insueta alibi omnium fere rerum ad victum & amictum necessariarum copia. Quamobrem Pallas Hyperborea, Regina Clementissima, accedentibus suffragiis Illustrissimorum Regiorum Tutorum, Diploma Regium datum Nycopiae die XXVI Martii Anni MDCXL edidit; quo Universitati Aboensi tam Professoribus in eadem, quam Studiosis, Docentibus ac discentibus, iisdem concessit frui privilegiis, immunitatibus, juribus atque conditionibus, quibus gaudebat Academia Upsaliensis, ceu ex ipso diplomate, cuius copiam infadabimus, constabit. Postquam igitur negotium inaugurationis Academiae Aboensis Generali Finlandiae Gubernatori &c. Illustrissimo Comiti Dno PETRO BRAHE fuisset demandatum, Musageta hic partim Proceres Ordinis Equestris & Nobilis, Cleri & Civium Finlandiae ad Diem XV Julii Anni MDCXL convocabatos, partim per Reverend. Episcopum sollempne festum in singulis Dioeceseos Aboensis Templis celebrandum pro felici tanti negotii successu ad diem modo memoratam indicendum curavit. Ceremonias vero, quæ tunc adhibitæ sunt, tam ex protocollis Academicis, quam ex Natalibus Academiae Aboensis, quos nobis reliquit Celeberrimus Historiarum & Moralium Professor, MICHAEL WEXIONIUS, deinde Dicasterii Aboensis Adseffor ad Nobilitatis dignitatem electus & GYLLENSTOLPE cognominatus, excerptas heic attulisse juvabit.

Adornatis igitur omnibus, quæ futuræ inservirent Festivitati, præparatoriis, Illustrissimus Gubernator Generalis pridie festi appropinquantis per tres tubicines & unum tympanotribam die XIV Julii hora I. p. m. indixit festum, sequenti die habendum, & ad idem sollemniter celebrandum Patres Civesque Academicos & Urbicos cujuscunque conditionis convocat. Adfuliente etiam tot votis expedita luce diei XV Julii hora matutina VII Re-

verend. Episcopus ROTHOVIUS, Nobiles, Professores, Adseffores &c. cymbis delati ad Arcem Aboensem per-
gunt, ubi Illustriss. Comitem circa horam diei VIII ma-
tutinam salutant.

Omnibus vero congregatis, qui ad actum hunc sive
exornandum sive perficiendum sive spectandum vene-
rant, postquam Illustr. Comes conventus caussam bre-
viter aperuisset, in ædes Academicas ad uberiorem in-
formationem capessendam pergere jubens, hoc ordine
ex Regia digrediuntur.

1:o Agmen Illustrissimum ducebant tres tubicines
cum tympanotribâ, quorum argutum clangorem mon-
tes & ædes referebant.

2:o Sequebatur Mareschallus seu Ductor Nobilitatis,
fulgentem argento baculum dextra torquens, quem No-
biles Juniores insecuri & hos seniores atque digniores.
Erant autem XV paria Nobilium.

3:o Illustrissimi Comitis Magister Aulæ, eumque
nova novæ Academiæ insignia, a S:a R:a M:te clemen-
tissime indulta, & in culcitrâ ex holosericâ gesta comi-
tabantur. Scilicet 1:mo ab Academiæ Depositore gere-
bantur Academiæ Claves. 2:do Epomis sive Chlamys,
id est Toga e serico villoso rubra, candidis multitiis
subducta, quæ Rectorem Magnificum exornaret, quam
præferebat Studiosus loco secundi Adjuncti. 3:to Sigil-
lum Academiæ, quod gerebatur ab Ordinario Adjuncto.
4:to Matricula seu Album Studiosorum portabatur ab
Academiæ Secretario. 5:to Sceptra bina ex argento pu-
rissimo fulgentia gerebantur ab Academiæ Quæstore.
6:to Fundationis instrumentum præferebatur a Status Fen-
nici Secretario.

4:to Ipse Heros magnanimus, S:a R:a M:is Ro-
gnique Svethiæ Senator, Magni Ducatus Finlandiæ Ga-
bernator Generalis, nec non Vestmanniæ, Montanorum,

Dalixæque Judex Provincialis, Illustrissimus Comes, Dñus PETRUS BRAHE, Comes in Visingsborg, Liber Baro in Rydboholm & Lindholmen; cuius utrumque latus stipabant hastati Satellites duodecim.

5:o Reverendissimus Dioecesis Aboensis Episcopus, Dn. M. ISAACUS ROTHOVII, atque Dn. Doctor ÆSCHILLUS PETRAEUS, S. S. Theologie Professor primarius, primus Academæ Rector Magnificus futurus.

6:o Camerarius Status Fennici, Diploma fundationis gestans.

7:o Reliqui Professores ordine parili incedentes, numero tunc temporis admodum decem.

8:o Justitiae Antistites, Regii Dicasterii, quod Aboæ floret, Adseñores & Consiliarii.

9:o Provinciae Aboensis Satrapa cum suis Officialibus, Secretario & Magistro rationum.

10:o Subsequuntur Clerici ac verbi Divini Ministri, Capitulares, Lectores ex hac ut & Wiburgensi Dioecesi; nec non Præpositi, Pastores etiam ex Livonia, Solemnitatis hujus gratia ad littus nostrum adpellentes, aliique sacris initiati.

11:o Urbis Consules, Senatus cum civibus honoratioribus & Laicis alii sunt progressi.

12:o Agmen denique cladebant lectissimi Studiosi, & alii variæ dignationis Viri.

Lento processionis gradu pompa adeo splendida ex Arce ad pontem fluminis accedebat per legionem equum e regione constitutorum & imaginem instructæ a cie simulantium. Ex arce exeuntes bina tormenta bellica maximo fragore e muro intonantia salutaverunt; tum cymbas ingressi quique suas, his enim & passis supparris variæ coloris fluvius operiebatur, ad urbem se contulerunt. Illustr. Comes navim Regiam minorem Myoparona, vulgo Galejam vocant, adsumtis ex Nobilitate

præ-

præcipuis, Rev. Episcopo & Professoribus conseruit. Equites interea pedetentim, servato optime ordine, in civitatem Regia via latissima pariter & amoenissima sunt progressi.

Tantis inceptis ipsa quoque favebat Natura. Aëlus pridie omnes disjecerat nubes, ut Sol in fulgentissimo cœlo velut ovans incedere potuerit. In velis & suppulis nunc lenis sese jactabat zephyrus; quo factum, ut naves placidissimo vento secundo in urbem magnifice delatae jucundissimum præberent spectaculum; pulsæ quoque tympana & clangiferae tubæ ipsos circumiacentes montes & ædes ad lætitiam provocabant.

Equites interea ad forum pergebant, ibique processueros instructo ordine armati opperiebantur. Illustr. D:rus Gubernator Generalis una cum toto comitatu ad ædes Præsidis Regii Dicasterii in Magno hocco Ducatu Generos. D:ni JOANNIS KURCK, &c. appellebant, & deinceps ordine superius dicto per medium turbam, suam testificantem lætitiam, civibus utrinque in armis adstantibus, ad ædes Academicas lento gradu contendebant.

Erat novæ Academiæ superius & majus Auditorium, qua tectum, parietes, cathedras, subsellia omnis generis peristomatis & conchyliatis tapetibus undique magnificissime exornatum. Hoc ingredientes dulcisona excipiebantur Musica Directore cantus D:no SAMUEL: HAARTMAN. Academiæ vero insignia, prius enumera-ta, in mensa prope cathedram ad hosce usus collocata & exquisitissime exornata seponebantur. Heic substitutus Gubernator Generalis, atque lingua Suethica, ut ab omnibus intelligeretur, orationem nervolam habuit: *Utilitatem non modo, sed & necessitatem Academiarum exponens, quod non ære & fugo suis doctis carere, non curiae, non ipsæ consultationes, sine bellico, sint togatæ. Quam igitur haec omnia & borum singularium Jana administratio regno &*

reipublicæ necessaria; tantopere etiam Academica exercitia ad ista præparantia requiruntur. Amplitudinem quoque Magnæ Ducatus regnis etiam non paucis æquiparandam, immo multis latiorem exposuit: Terræ fœcunditatem frugibus & pecoribus abundantis: aquis pisces, sylvis feras volucresque varii generis suppeditantibus. His adjunxit populi fœcunditatem, tantum non copia, si pace fruatur, laborantem. Cujus ingenium acutum, mores civilitatem spirantes: animi ut firmissimi, ita conceptæ sententiae tenacissimi, ideoque sanis opinionibus inde a teneris imbuendi. Ecquis igitur Academiam in Finlandia maxime necessariam esse, vel non intelliget vel insciabitur? Ne Optimi Parentes liberos carissimos magna temporis, majori rei familiaris jactura, saepe etiam cum vita discrimine & dispedio, peregre ad mercatum bonarum artium ablegare cogantur, adeoque ingenia nobilissima innumera, sumtibus deficientibus, deficient, & in medio studiorum cursu subsistant. Divinam igitur Providentiam & Regiam Majestatem ob tantum beneficium laudavit, ACADEMIAMQUE Instrumento Academiac per Decanum recitato, Regia auctoritate in NOMINE SACRO SANCTÆ TRINITATIS, ex hoc NUNC & IN PERPETUUM conceptis verbis CONSTITUIT atque CONFIRMAVIT.

DIPLOMA REGIUM ex Suethico Idiomate in Latinum translatum hoc erat:

NOS CHRISTINA, DEI Gratia, Suecorum, Gothorum, Vandalorumque designata Regina & Princeps Hereditaria, Magna Dux Finlandiæ, Dux Esthoniæ & Careliæ, Ingræque Domina: Notum facimus, quod si quidem omni tempore Scholas & Academias, artium liberalium, honestorum studiorum, morum atque virtutis seminaria esse, unde primo surgunt & oriuntur, compertum est, quo recte doceantur & excolantur; quibus pari-

pariter regna & respublicæ in toto orbe ad commodiorum directionem, sustentationem & firmiorem stabilitatem indigent. Quapropter non modo priscis temporibus Ethnici summa sollicitudine in eam incubuerunt curam, ut ejusmodi Scholas instituerent atque erigerent, verum etiam in aliis locis, ubi aliqua Dei cognitio viguit, eadem sententia obtinuit. Cum primis vero postquam Christianæ Religionis jubar mundo illuxit, varii Reges ac Principes Christiani, non minus in idem summopere eloborarunt; institutionem scholasticam, quæ in Gymnasiis & Academiis maturioribus exercitiis perficitur, tutissimum esse medium ac fundamentum ducentes, unde felix Reipublicæ Status, ordo & bona Politia oriuntur ac sustentatur, regiones populique civiliter administrantur & reguntur: Nec non insuper ad veram Dei agnitionem, virtutem atque honestatem & vitam Christianam degendam informantur atque edocentur. Atque ut cætera tam exotica quam domestica prætereamus exempla, in luce oculisque omnium versatur, quam ardenti & regio cum zelo, quanta & quam pia sollicitudine S:a R:a M:tas, beatissimus & carissimus Parens noster, Rex GUSTAVUS ADOLPHUS, divæ ac immortalis recordationis, inter alia facta Heroica & gesta æterna laude dignissima, rem Litterariam in Patrio præfertim regno sibi quam commendatissimam esse voluit, Scholasque ad justum vigorem & exoptatum florem perducere; In quem finem etiam Upsaliensem Academiam renovavit & augmentavit; Novam quoque Dorpati in Livonia, cum variis heic in ipso regno Gymnasiis fundavit & constituit. Præfertim vero juventuti Fennicæ Gymnasium Aboæ erigendum curavit, quo exercitia Scholastica in Finlandia partim jam collapsa, partim ruinam jam minitantia repararentur atque instaurarentur, inquit eum adspirare possent statum, quem Ecclesia Dei, necessa-

cessaria in Politico regimine ministeria merito exigerent & efflagitarent, non minus quam necessitas & provinciae illius Status postularet. Nos in memoriam revocantes ea, quæ ita a gl. m. S:a R:a M:te laudatissime peracta & constituta sunt: pariter hanc rem ad clementem revo-
cavimus considerationem, eademque propensione com-
moti erga liberalium artium culturam et exercitia, non
minus quam Magno nostro & Finlandiæ Ducatui in ho-
norem & ornamentum clementissime decrevimus præ-
dicti Gymnasi conditionem augere, amplificare, exaltare;
inque ejus locum in prænominata civitate nostra Aboensi
Academiam seu Universitatē, ubi studia univerfa in o-
mnibus licitis facultatibus, Scriptura yidelicet Sacra, Jure
& Legibus, Medicina ceterisque liberalibus artibus doce-
buntur & exercebuntur, nominare & constituere volui-
mus; quemadmodum etiam vigore harum patentium no-
strarum litterarum nominamus, constituimus atque decer-
nimus. Adeoque ut in eadem promoteantur Doctores,
Magistri & Baccalaurei non secus ac in aliis bene ordi-
natis Academiis Christianis mos laudabilis invaluit. Con-
cedimus etiam hisce eisdem clementissimis eidem nostræ
Universitati Aboensi, tam Professoribus in eadem, quam
Studioſis, Docentibus atque discentibus, iisdem frui pri-
vilegiis, immunitatibus, juribus atque conditionibus, qui-
bus nostra Academia Upsaliensis gaudet, quatenus scili-
cet hoc quadrage poterint, quemadmodum speciali post-
modum diplomate declarabimus. Mandamus idcirco o-
mnibus, qui nobis ad obedientiam sunt obstricti; a re-
liquis respective, amice, clementer petimus, ut prænomi-
natam Universitatem nostram Aboensem, utpote omni-
um virtutum & honestarum artium liberalium officinam,
omni prosequantur favore, debito adſificant honore, re-
ſpectu & reverentia, ut & immunitates atque privilegia
a nobis jam concessa vel dein concedenda, inviolata &
immi-

imminuta patientur. Quæ vicissim erga unumquemque
habito respectu cuiusque status, dignitatis & conditionis,
recordari & agnoscere minime negligemus. Nostri au-
tem fecerint & exsequuntur eo ipso, quod clementi no-
stræ voluntati & mandato congruum fuerit. In cujus
majorem fidem appenso nostro Sigillo & nostrorum
Regnique Suethici Tutorum & Gubernatorum subscri-
ptione isthaec corroborantur. Datum Nyköpiæ 26 Mar-
tii Anno a nativitate Christi MDCXL.

GABRIEL OXENSTIerna. JACOBUS DE LA GUARDIE.
Gustavi Fil. Regni S. Drotzetus. R. S. Marschus.

CAROLUS GYLLENHJELM. AXELIUS OXENSTJERNA.
R. S. Admiralius. R. S. Cancellarius.

GABRIEL OXENSTJERNA.
L. B. in Mörby & Lindholmen, R. S. Thesaurarius.

JOHAN. SILFVERSTJERNA.

Recitato debita cum veneratione diplomate jam al-
lato, Illustr. Gubernator Generalis ex voluntate & cle-
mentissimo S:æ R:æ M:tis beneplacito, Reverend. Epi-
scopum ISAACUM ROTHOVIUM, Academiæ Aboënsi-
sis Vice-Cancellarium nominavit, ipsique insignia, ad-
dita singulis Oratione Latina, convenienti explicatio-
ne, tradidit: tum ipsi nec non Docentibus & Discen-
tibus felicem omnium rerum succelum est appreca-
C tus.

tus. Denique Auditoribus, qui Solemni huic actui interessent, gratias egit, ipsosque invitavit ad convivium in Arce Aboensi, finito hoc festo, sumtibus Regiis habendum.

Collectis iterum per grata Musices modulamina animis in admirationem versis, Rev. Episcopus & Academiae Pro-Cancellarius cathedram conscendens, imprimis de verbi Divini Virtute & efficacia peroravit, quomodo idem complecti deceat, ostendens. Posteaque admonitum Rev. D:num ÆSCHILLUM PETRÆUM, S.S. Theologiae Doctorem & in Regia hac Academia jam Professorem Primarium, Ecclesiæ utriusque Urbicæ, Svecanæ scilicet & Fennicæ, ut & parochianæ in Numinis Pastorem, ad se in cathedram vocatum, Rectorem creavit Magnificum, insignia Academica convenientibus admonitionibus concreditit, & felicia quævis est appreca-tus. Quum Episcopus ac Pro-Cancellarius e cathedra descendisset, Rector Magnificus Orationem habuit: Laudans imprimis benignitatem Supremi Numinis erga Patriam, tum etiam curam S:æ R:æ M:tis atque ad fiduciam Illustr. Comitis D:ni Generalis Gubernatoris in Academia hujus fundatione: Deinde ad Studiosam Juventutem conversus, muneric sui & officii gravissime simul ac fidelissime eam admonuit. His seriis arguta rursum sese interposuit Musica tam vocalis, quam instrumentalis; qua finita, Facultatis Philosophicæ designatus Decanus & Historiarum Professor D:nus MICHAEL WEXIONIUS gratiarum actionem instituit; grates imprimis DEO T. O. Maximo de hisce halcyoniis intra Patriæ fines & de Academiarum multiplicatione agendo. Delinc & S:æ R:æ M:t, Illustrissimis Regni Proceribus, Celsissimo D:no Comiti ac Gubernatori Generali, Rev. Episcopo &

& Rectori de præstita clementia, adsiduitate & opera in hoc negotio procurando, devote & humiliter gratias egit. Sed majus erat beneficium in Caimenas Auraicas collatum, majusque harum gaudium, quam ut simplici Oratione vel unica lingua exprimi deberet; quamobrem Nobilissimus Juvenis ab antiqua Fennica ortis prosapia, Dñus JOHANNES STÅHLHANDSKE (a) Hereditarius in Gesterby &c. gratulatoriam panegyrin, Batavico stylo terfissime elaboratam, habuit. His omnibus sollemniter peractis, priori servato ordine, inter tympanorum & tubarum sonitus in Templum se omnes contulerunt, ut sollemnes etiam DEO grates unanimis totius Ecclesiæ votis perfolverentur: Quod syavisona primum melodia factum, tum concione a Rev. Episcopo habita, textu desumto ex Psal. CVI: 48. Qua finita, majora aliquot tormenta, juxta Templum disposita, exonerabantur, quibus Equites & Cives Urbici, Templum undique cingentes, correspondebant, sclopetis atque bombardis suis *Salve* iterando, idque tanto fragore, ut ad humana hæc tonitrua templi laquearia graviter contremiscerent. Hinc Bernhardinum illud: TE DEUM LAUDAMUS, figurative decantatum fuit, atque Benedictio coram Altari ab Academiæ Notario, quippe S. Ministerio antea initiato, est modulata.

Ubi Gubernator Generalis, stipatus Nobilibus, templo fuit egressus, rursus explodebantur tormenta prope templum, in magno civitatis ponte & in Myoparone disposita; quam ipse conscendens, in arcem rediit, ubi similiter iterato tormentorum fragore fuit exceptus. Circa horam p. m. quartam, tamdiu ipsa duraverat festivitas, Episcopus & ceteri omnes supra memorati ad Arcem sese contulerunt, ubi cœna lautissi-

tissima nomine S:æ R:æ M:tis ab Illustr. Comite excipiebantur.

In sequente Die XVI quietum fuit, postridie vero seu XVII Julii in Superiore Academiæ Auditorio, dirigente Cel. Mich. WEXIONIO, Histor. & Polit. Professore, festiva agebatur Comoœdia, quæ STUDENTES inscribitur, de vita Academica agens, quomodo Parentum nonnulli in subministrandis sumtibus Filiorum studiis difficiles se præbent & hi plerumque studiosissimos experiuntur gnatos: alii vero, qui liberis quiduis & nimium interdum indulgent, perversos, immorigeros & facinorosos consequuntur filios; Juvenumque Academias tendentium quidam proh! dolor, turpi luxuriæ, aleæ & multis vitiis sese dedunt: quidam autem studia liberalia, pietatem & quævis honesta exercitia ambabus, quod dicitur, ulnis amplectuntur, & Patriæ decora evadunt. Comoœdia hæc in maxima Nobilium, Clericorum & Laicorum cuiusvis ætatis & sexus frequentia singulari applausu habita sollemnitatibus hisce finem imposuit.

(a) Hic JOHANNES STÅHLHANDSKE, Dominus de Attu, Gesterby & Perno, constitutus deinceps fuit Adseffor Regii Dicasterii Aboënsis, nec non Judex territorialis territoriorum Hattulensis & Raseburgensis. Duxit in matrimonium MARGARETAM FLEMMING, Filiam Chiliarchæ HENRICI FLEMMING, L. B. de Lais &c. atque EBÆ BÅTH. Fuit hic STÅHLHANDSKE diversa plane prosapia ac THORSTANUS STÅHLHANDSKE, de quo infra.